

ЗМІСТ

Поезії

ІЗ «ХМАР РУЇН» І «СКОРО FORTE»	
«Люблю тебе – не знаю слів...» ~~~	9
Голод ~~~~~	10
«Наїживсь голений город...» ~~~~	11
«Ви, що не знаючи мети...» ~~~~~	12
«Понад північчю сивий вітер...» ~	13
ІЗ «КРОКОВОГО КОЛА»	
«Потяг вривавсь в сніг...» ~~~~~	14
«Як дихає ніжно і легко і тихо обличчя...» ~~~~~	15
Сентиментальний романс ~~~~~	16
«Серце, ти – мій лісочок...» ~~~~~	17
Перед боем ~~~~~	18

Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобжанську Швейцарію

Пролог ~~~~~	21
Книга перша ~~~~~	51
Книга друга ~~~~~	73
Епілог ~~~~~	115
Книга третя ~~~~~	117
Післяслово ~~~~~	157

ІЗ «ХМАР РУЇН» І «СКОРО FORTE»

Люблю тебе – не знаю слів
Тієї пісні лісової.

Крізь верховиння ясенів
Сніжини розтають весною.
Пташиний виклюнеться спів
Із лісовиноного спокою...

Хай пронесеться листям спів
І ніжно стане над тобою.

1920

Голод

Над полем сохлим
Мертві вітряки,
Немов хрести над віршем
 Позабутим...
Руки несила підвести...
Ще гірша, о, ще гірша
 Доля буде.

І поле й голод
 Це все – ти,
Шляхи – твої пошорхлі руки.
 Над тим, що пишеш,
 Ці хрести
 І в борознах твої не зійшли звуки.

Сій же в строфи люте насіння
 Сій же,
Поки ріже твій син твого сина
 Сій же,
Пазурями землю копай,
 Лушпайя
 Сій бараболі.
Ще карам не край,
Ще мучитись довго за волю.

1920

ІЗ «КРОКОВОГО КОЛА»

Потяг врізавсь в сніг,
О-ге! нарізавсь на морок.
Бриза збиває з ніг,
Завиває, закручує порох.

Переголосили, переворушили минулий вік,
(Навиває, накручує порох).
Чоловічий загнuzданий крик,
Дзик і стоць!..

Так стій же – під клапан цвях
Забивай зубами, товаришу.
У снігах, уночі, у полях
О, потяже, нащо ти мариш?

Надривай напружені груди,
Сичи, висвистуй, сифонь!
Ми з тобою – ми перші люди,
Ти – наш останній огонь.

1921

**ПОДОРОЖ УЧЕНОГО
ДОКТОРА ЛЕОНАРДО
І ЙОГО МАЙБУТНЬОЇ
КОХАНКИ
ПРЕКРАСНОЇ
АЛЬЧЕСТИ
У СЛОБОЖАНСЬКУ
ШВАЙЦАРІЮ**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПРОЛОГ

I

ПОДОРОЖ! ПУТЕШЕСТВИЕ! WANDERUNG! TRAVEL! VOYAGE!

— **Н**авіть той камінь, порепаний і сонливий, що лежить між двома старими дубами при прикрім березі лісового Дінця, на котрім каменю подорожують дуже активні рудуваті мураші – і він подорожує.

Людина ж – не камінь. Людина хоче подорожувати хоча б навколо своєї власної квартири, а тим паче в далекі краї.

Той, хто сьогодні, негайно, в цю мить не їде в Індію – той позбавлений елементарнісінької людської цікавості! – так сказав один товариш, коли в його спитали, чому він проживає весь свій вік лише в своїй кімнаті. І сказавши це, він, не встаючи з ліжка, витяг зі стосу книжок повний каталог нарізних рушниць, як магазинних, так і автоматичних, фірми Віблі Скот і попрохав більше йому не заваджати.

Розповідають також, що компанія веселих молодих людей, февдалів і буржуа, подорожувала була по території бувшої Російської імперії з метою: з'ясувати точно й детально, яка закуска найкраща до горілки. У кожному пункті їхньої подорожі молоді февдали і буржуа випивали, закушували місцевим способом, а будши рознесені по своїх нумерах лакеями, другого ранку акуратно записували свої

вражіння від закуски і наскільки вона полегшувала саму справу випивання. На жаль, революція не дала їм змоги надрукувати свої висновки, і люди не знатимуть повік, яка закуска до горілки найкраща, чи рибець озівський, чи оселедець каспійський, чи пельмені сибірські. І ледве чи можна думати, що неестетна і утилітаристична радянська влада дасть гроші на цю науково-дослідчу роботу.

А втім, буває й тепер, що, повернувшись з-за кордону, люди вміють розповісти тільки про те, як у німецьких готелях улаштовані ванни, який обід можна знайти в Парижі, як одягаються халугі в Лондоні і як кусаються клопи в готелях Іспанії. Вони сполучалися з європейським пролетаріатом в тілі проституток і стимулювали пролетарський рух, даючи шоферові дві марки на чай, щоб швидше їхав. Вони повернулися на радянську батьківщину в європейських штанах, з кишнями, напханими гігієнічними резиновими препаратами.

Що ж, і це подорож. Тільки я взявся б улаштувати морську подорож для такого громадянина куди дешевше.

Я напоїв би його горілкою і дав би йому на закуску по одній оливці на кожному шклянку. Далі я зняв би з нього європейські штани і посадив би його задом у діжку з соляною водою. Потім, ритмічно похитуючи його в діжці, я ждав би, поки він почне подорожувати по морю в шторм на десять балів. Його власні вигуки звучали б як нецензурна команда капітана, і він незабаром дістався б у відомий латвійський порт, що фігурує в стародавніх анекдотах на цю тему^{*}. Чи не так, друже Родольфо?

Так казав подорожній Дон Хозе Перейра до свого друга, ірландського сетера Родольфо, ідучи з ним удвох у степах. Родольфо, що досі трохи неуважно слухав довгеньку промову свого старшого приятеля (бо степом маяли запахові

* Можливо, патак на ідіоматичний вираз «їхати до Риги», що означає – блювати. Походить від схожості назви латвійського міста Риги зі словом «ригати».

портрети багатьох зайців, серед них раптом впливав образ дрохви, яскраво намальований у три запахи, конкретний і рельєфний як меццо-тинто^{*}, і не було квадрату, де не були б умонтовані ніжні мініатюри незчисленних перепелів). Родольфо нехить одірвався від кінематографічного екрану запахів і офіційно, але досить люб'язно замахав хвостом. Та побачивши він, що Хозе не здіймав з плеча свого зауера, дійняв, що промова Хозе була суто філософічного характеру і що вернісаж запахів ще не дійшов до його свідомости. Це не здивувало Родольфо – він бо давно знав, що Дон Хозе Перейра, його старший приятель, був сліпий на запахи до такої міри, що жахливий, гнітючий, отруйний хемічний сморід, яким тхнули його дами, не заваджав Дону Хозе сидіти з ними в одній кімнаті, цілувати їм руки, його не боліла від тих пахоців голова, а подекуди, пізно вночі випроводивши таку даму, він довго ще шмигав носом і на лиці його застигав блаженний вираз насолоди.

Так приблизно думав Родольфо, знов поринаючи в райдушні фарби запахів, а Дон Хозе Перейра, задоволений з того, що Родольфо його вислухав і з ним погодився, казав далі:

– Ми з тобою, рудий друже Родольфо, відбуваемо тепер подорож повільну, але по вінця повну запахів, образів і вражінь («Для кого повну, а для кого й ні», – скептично подумав Родольфо, почувши останні слова). Ти мусиш погодитися з тим, що чим повільніша подорож, тим більше в ній деталей, а чим вона швидша, тим менше деталей і навпаки, виростають узагальнення, пляни, абстракції, філософемі.

Найшвидшу подорож, по найпростішій лінії, робить той імшавий камінь, що лежить при прикрім березі Дінця попід двома віковичними дубами. Земля везе його навколо сонця між планети і вкупі з сонцем і планетами він

* Меццо-тинто – малюнок, створений за допомогою старого ручного способу виготовлення гравірувальних форм на металі, призначених для глибокого друку.

суне чортзна-куди, але дуже далеко і швидко. Улоговина, в якій він лежить, це його м'яка кабіна, і його камінна душа мислить гігантськими абстрактними астрономічними філософемами.

Тепер згадай, як ми з тобою летіли аеропляном з Берліну в Москву, скеровуючи путь свою на оці стери. Планет не було видно, а сонце стояло як міліціонер серед голубого плеса напровесні, щоб дядьки не ловили коронів під час нересту. Сонце стояло посеред голубого плеса, і ми бачили землю.

Земля була немов рельєфна географічна мапа. Це була не тепла родюча земля, а якийсь адміністративний погляд на район з геологічної, топографічної, економічної та агрикультурної точки зору. Річки акуратно впливали в ріки, поля ділилися за шестишільним принципом, лісові масиви розіклалися, як їм належало у відповідних місцях, і люди неухильно населяли землю в такім-то числі на квадратний кілометр.

Коли ж ми сіли в потяг, що мав уже куди повільніше тягти нас з Москви до Херсону, земля встала руба обіруч нас двома натуралістичними лаштунками. З горизонтальної вона зробилася сторчова, з географічної мапи вона стала театральною декорацією. Вона дурила нас блискучою рінню*, камінцями удовж рейок, вона одсувала завісу сосон з-перед маленького затишного озірця, вона виводила на кін коня, і кінь іржав у луках, вона влаштувала масові сцени перекупок і молочниць на станціях – гомоніли голоси й дзвеніли динарії, падаючи за молоко на платформу. Але потяг рушав, і знову тяглись непорушні декорації краєвидів – вертикальні пляни землі.

Ще повільніша і ще барвистіша стала наша подорож, коли я сів на велосипеда з клунком за спиною, а ти, рудий друже Родольфо, волів бігти за мною. З простої путь наша

* Рінь – крупний пісок, гравій, галька і т. ін.